

PROPOSTA DE DENOMINACIÓ DEL FUTUR *PARC NATURAL DE LES MUNTANYES DE PRADES I DE POBLET*

Febrer de 2023

INTRODUCCIÓ i ANTECEDENTS

La protecció de l'espai natural de muntanya situat a cavall de les comarques de l'Alt Camp, Baix Camp, la Conca de Barberà, les Garigues i el Priorat és un desig que ve de lluny. El 1932 va ser el primer intent de planificació integral de Catalunya que incloïa, en la xarxa d'espais a protegir, el que anomenava *Muntanyes de Prades i de la Mussara* una delimitació que s'acostava però no igual a l'actual *Espai d'Interès Natural de les Muntanyes de Prades*.

La primera protecció jurídica efectiva va ser el 1984 amb la Llei 22/1984 de declaració del *Paratge Natural d'Interès Nacional de Poblet*, amb l'ampliació, el 1998 (Decret 279/1998), de les *Reserves Naturals Parcials dels barrancs del Tillar i de la Trinitat*, i de la creació del primer equip de gestió després de continuats actes de reivindicació d'entitats de la Conca de Barberà.

L'*Espai d'Interès Natural de les Muntanyes de Prades* va ser inclòs al Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), aprovat mitjançant el Decret 328/1992 i posteriorment, el 2006, a la Xarxa Natura 2000 com a "zona d'especial protecció per les aus" i com a "lloc d'importància comunitària", també després de reivindicacions de moltes entitats del seu àmbit i d'àmbit nacional.

Des d'un punt de vista polític, a mitjans dels anys 90 del segle passat, diversos Ajuntaments de l'àmbit de l'*Espai d'Interès Natural de les Muntanyes de Prades* van plantejar a diverses conselleries de la Generalitat de Catalunya l'interès que tindrien en la creació d'un Parc Natural. Així, el 14 de novembre de 1998, el Parlament de Catalunya va aprovar una moció que instava al Govern a impulsar, de manera prioritària, les gestions necessàries per aconseguir la declaració del Parc Natural Muntanyes de Prades. Però no va ser fins al 2006 que es va presentar l'*Avantprojecte de Parc Natural de les Muntanyes de Prades i de Poblet*, que per diverses raons va fracassar de nou.

15 anys després, el 4 de desembre de 2021, la consellera d'Acció Climàtica va anunciar, en una reunió d'administracions locals, convocada al Monestir de Poblet, que la Generalitat iniciava els treballs per tramitar la declaració del Parc Natural de les Muntanyes de Prades i el seu pla de protecció.

Una llarga trajectòria de 90 anys esperant la declaració d'un Parc Natural que ara ja compta amb el suport dels 22 ajuntaments, els consells comarcals i les diputacions que en forma part. Per tant no hi hauria d'haver cap entrebanc per accelerar la seva declaració definitiva tot tenint en compte les diferents sensibilitats.

Atenyent aquestes sensibilitats, tot seguit s'exposen els motius pels quals es sollicita recuperar el nom, que en el darrer procés, iniciat el 2006, era el de *Parc Natural de les Muntanyes de Prades i de Poblet*.

FONAMENTACIÓ

Repasant la història de les denominacions que un territori ha anat rebent és una de les metodologies que es solen emprar quan es vol anomenar un indret geogràfic determinat. En aquest sentit ens hem de traslladar a les primeres referències dels topònims *muntanyes de Prades i bosc de Poblet*, i ho farem amb criteris cronològics.

El Comte de Barcelona Ramon Berenguer IV, seguint el costum de proporcionar a les ordes religioses llocs per a bastir monestirs on es pogués practicar el culte i que alhora representés un exemple de treball, cultura i fe, cridà l'Abat Sanç del monestir de Fontfreda de l'Orde del Cister, per tal d'oferir-li noves terres per a la fundació d'un monestir. L'any 1152 arriben a l'Hortus populeti (hort de la populeda, lloc o bosquet de Populus, albers o pollancre) una comunitat de monjos cistercencs procedents de Fontfreda amb la missió de fundar aquest monestir. S'instal·len en la granja Mitjana, dita antigament la Lardeta, d'origen romà, que es trobava dins les terres donades pel Comte de Barcelona, els límits de les quals defineix de la següent manera el document de 1151:

"Poblet lo bofch, Corrá, Milmanda, Ruideabella, Granja Mitjana, y Tillar: Donació feta per Ramon Compte de Barcelona Príncipe de Arago, y de Tarragona a Sancio Abat de Font-Freda pera conservar lo Orde Cisterciense, del Lloch de Poblet, que afronta a Solivent ab la Aygua del Riu Pruners ab una y altra riba axi com la Aigua pluvial baixa fins al Riu sech y de dit Riu sech puja a la portella, y de la portella tot dret fins al Riu de Milans, y de aqui puja per la Serra mes alta, que es entre lo Torrent de Milmanda, y Vimbodí, y axi mateix per la matexa Serra, axi com demostra lo Ayguavessant del Torrent de Milmánda, y puja fins al Capdemunt de la Montanya de la Carbonera, ab les Prats, Fontes, Pasturas y Boschs; y de Tramontana axi com la Ayguas pluvials bassan de Schamel fins a dit Riu de Pruners. Feta a 15 de las Calendas de Setembre Any dela Encarnació del Señor 1151. Notari Pons Dita Donació está Confirmada per Alfons Rey de Arago fill de dit Ramon Compte. Eta Donació se enquarnara tambe el lo Cal. 1 no. 3..."

És la primera cita del topònim *bosc de Poblet* ("*Poblet lo bofc*") que apareix com a unitat geogràfica.

L'any 1157 Ramon Berenguer IV ofereix les terres del lloc de Cérvoles a Ramon de Vallbona per tal hi edificuessin un monestir dedicat a Santa Maria. El veí monestir cistercenc de Poblet va intervenir per evitar la creació d'aquest nou cenobi prop dels seus dominis. En aquest context, posteriorment, Santa Maria de Poblet va obtenir una primera donació de terres al lloc de Cérvoles l'any 1161, quan un particular li va donar tot el que hi tenia.²⁴⁸ Poc després, el lloc i terme de Cérvoles van ser lliurats al monestir de Poblet per part de Guillem de Cervera (senyor de Cérvoles) i la seva esposa l'any 1163. A més de la creació de granges i la promoció de nuclis de poblament, l'abadia de Poblet també va anar adquirint la senyoria sobre diverses

viles i llocs en aquesta zona. És el cas del Vilosell i Vallclara, que es van integrar als dominis del monestir al segle XIII. De fet, el Vilosell i Vallclara completen els territoris junt amb la Pobra de Cérvoles i la Fumada.

No és fins 160 anys més tard que el comte-rei Jaume II el Just va atorgar el títol nobiliari de comte de les Muntanyes de Prades al més jove dels seus fills barons, en Ramon Berenguer, el 6 de maig de l'any 1324. Amb la qual cosa, s'erigia un nou comtat —creat de cap i de nou— i l'infant Ramon Berenguer n'esdevenia el primer comte. Tal com es recull en el privilegi de creació del comtat, el monarca concedeix al seu fill els territoris de titularitat reial de les anomenades “muntanyes de Prades”, amb tots els seus drets, termes i pertinences:

*“totas montaneas nostras vocatas de Prades, in Cathalonia situatas, cum villa de Prades et castro ac villa de Siurana et aliis castris, villis et locis ipsarum **montanearum de Prades** plenarie et complete, cum omnibus juribus, terminis et pertinentiis eorum (...)”*

Aquesta atorgació constitueix la primera cita formal i documentada del topònim *Muntanyes de Prades* ("*montanearum de Prades*") que incloïen les zones majoritàriament de muntanya de: Prades, Siurana, Vilanova de Prades, Ulldemolins, Albarca, Cornudella, Arbolí, Vilaplana, la Mussara, Mont-ral, la Riba, Farena, Capafonts, la Febró, l'Aleixar, Maspujols, Samuntà i Cabrera. Així mateix, a més d'aquests castells, viles i llocs de titularitat jurisdiccional plenament reial, la concessió també va incloure com a parts integrants del nou comtat altres territoris de la Corona que pertanyien, en part, a senyories monacals i eclesiàstiques: el priorat de la cartoixa d'Escaladei (Terroja, Gratallops, Poboleda, Morera, Porrera i Vilellademunt), els dominis del monestir de Santa Maria de Bonrepòs, i alguns territoris que depenien del monestir de Poblet (els llocs i termes del Vilosell, la Pobra de Cérvoles, amb la Fumada, i Vallclara), la baronia de Cabacés (que pertanyia al bisbe i a l'Església de Tortosa).

Però tot el territori propietat del monestir de Poblet (tm de Vimbodí, de forma majoritària, i de l'Espluga de Francolí), és a dir el conjunt del bosc de Poblet, va quedar exclòs de la concessió al Comtat de les muntanyes de Prades o també anomenat Comtat de Prades. També en foren exclosos els boscos de Rojals i de Montblanc, que de fet des d'un punt de vista geomorfològic tenen una concordança ben notable i que al llarg de la història han sigut estretament gestionats i explotats.

Per altra banda, quan el comte Pere va assolir el comtat, el 1342, es va trobar que els llocs del Vilosell, la Pobra de Cérvoles i la Fumada ja no formaven part de la senyoria comtal d'ençà del 1334; quan el comte Ramon Berenguer els va vendre al monestir de Poblet.

Per la seva significació i proximitat amb el conjunt monàstic excepcional de Poblet, el seu bosc va ser declarat per llei, el 1984, Parc Natural d'Interés Nacional i més tard (1998) ampliat amb les dues Reserves Naturals Parcials dels barrancs de la Trinitat i del Tillar. I que avui, a gairebé 40 anys de la seva declaració, mostra un estat de conservació prou meritori d'una gestió duta a terme durant aquests anys i que cal reconèixer d'una forma explícita.

A manera de conclusió:

- El topònim bosc de Poblet seria, segons la documentació històrica existent, anterior al topònim muntanyes de Prades.
- El bosc de Poblet, junt amb els boscos dels plans de Sant Joan i de Rojals, mai van formar part del comptat de les muntanyes de Prades.
- El bosc de Poblet és un espai natural de primer ordre, sempre vinculat a l'història del monestir de Poblet.
- Des del 1984, any que el bosc de Poblet es va declarar Paratge Natural d'Interès Nacional (una figura de protecció lleugerament superior a la d'un Parc Natural), es porta una gestió globalment molt positiva. I que pel simple fet d'haver-se declarat per Llei no es pot dissoldre.

Ateses aquestes fonamentacions es creu prou justificada la denominació del futur parc natural com *Parc Natural de les Muntanyes de Prades i de Poblet*.

En el benentès que en sol·licitar-ho no es preten aconseguir cap mena de privilegi de la zona respecte la resta de l'espai, més enllà del que ara ja ve marcat per tractar-se d'un Paratge Natural d'Interès Natural, gran part de l'espai, i de Reserves Naturals Parcials, en el cas dels barrancs de la Trinitat i del Tillar.

BENEFICIS

En l'apartat anterior s'han fonamentat els motius pels quals es creu necessària la denominació de *Parc Natural de les Muntanyes de Prades i de Poblet*, una denominació que no desmereix de cap manera la resta de territoris sinó tot el contrari.

El monestir de Poblet constitueix un impressionant conjunt arquitectònic i es pot comptar entre els conjunts monàstics més importants d'Europa. N'és, de fet, el conjunt monàstic habitat més gran del continent europeu. Des de l'Edat Mitjana és un important referent simbòlic dels països de l'antiga Corona d'Aragó.

El 1921, després de la visita del rei Alfons XIII, va ser declarat Monument Nacional pel Govern Espanyol.

El 1991 va ser declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

El 2005 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya "*per l'important paper que ha tingut en la història de Catalunya a partir del segle xii, quan, amb la implantació de l'Orde del Cister, es va configurar com un dels actius espirituals de la Corona d'Aragó, de les tombes reials de la qual el monestir és la seu principal. Declarat aquest cenobi Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, l'adscripció a la Ruta del Cister constitueix avui un dels referents del turisme cultural*"

Per tot plegat el nom de Poblet és un nom que es coneix mundialment i és per això que rep prop de 200.000 visites durant l'any. Aquest reconeixement i aquesta afluència de visitants ha de contribuir, sens dubte, a millorar el coneixement del futur Parc Natural, per tant que la seva denominació incorpori el nom de Poblet li és absolutament favorable.

ENTITATS QUE SOL·LICITEN LA DEMONINACIÓ

- Centre d'Història Natural de la Conca de Barberà
- Cooperativa Reboll
- Associació Amics del Paratge de Poblet

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

ALTISENT, A (1974) "Història de Poblet". Ed. Abadia de Poblet.

DE FLUVIÀ, A. (1979) "Els comtes i el comtat de Prades". Annals de l'Institut d'Estudis Gironins, 25 (1), pàgs. 159-165.

FELIP SÁNCHEZ, J. (1988) "El bosc de Poblet a través de la història" dins AADD "La Natura i l'Home a les muntanyes de Prades". Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, col. Monografies III.

GENERALITAT DE CATALUNYA (2008) "Avantprojecte de Parc Natural de les Muntanyes de Prades i de Poblet"

GRAU PUJOL, J.M. I PUIG TÀRRECH, R. (2004) "Les muntanyes de Prades i el bosc de Poblet" Actes de les 1es. Jornades sobre el Bosc de Poblet. Del règim senyorial a la gestió pública, pàgs. 195-282

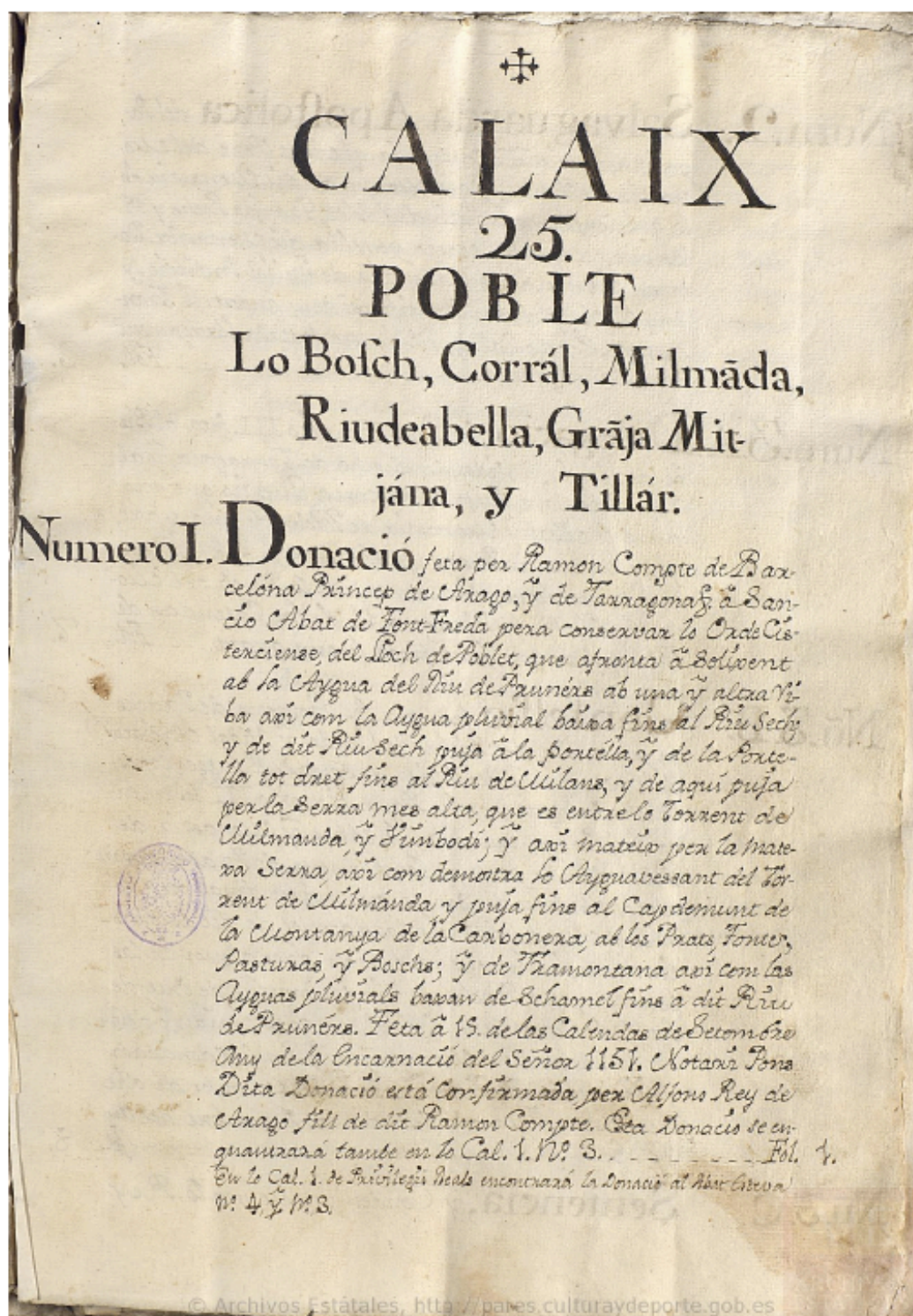
LÁZARO DE LA ESCORIUELA, P. (1976) "El condado de Prades. Contribución al estudio de sus documentos" Historia. Instituciones. Documentos, 3.

MARIA COLOMER, I. (1966) "Poblet en els mapes". Abadia de Poblet, Scriptorum Populeti, 1.

MARTÍNEZ ELCACHO, A. (2014) "Pro crisis argenti. La plata al comtat de les Muntanyes de Prades i baronia d'Entença en època del comte Pere (1342-1358): regulació, gestió i rendiment de les mines de Falset". Tesi doctoral dirigida pel Dr. Jordi Bolòs i Masclans. Ed. UdL.

MARTÍNEZ GARCIA, M. (2001) "El bosc de Poblet al llarg des anys", Monografies XI, Ed. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà.

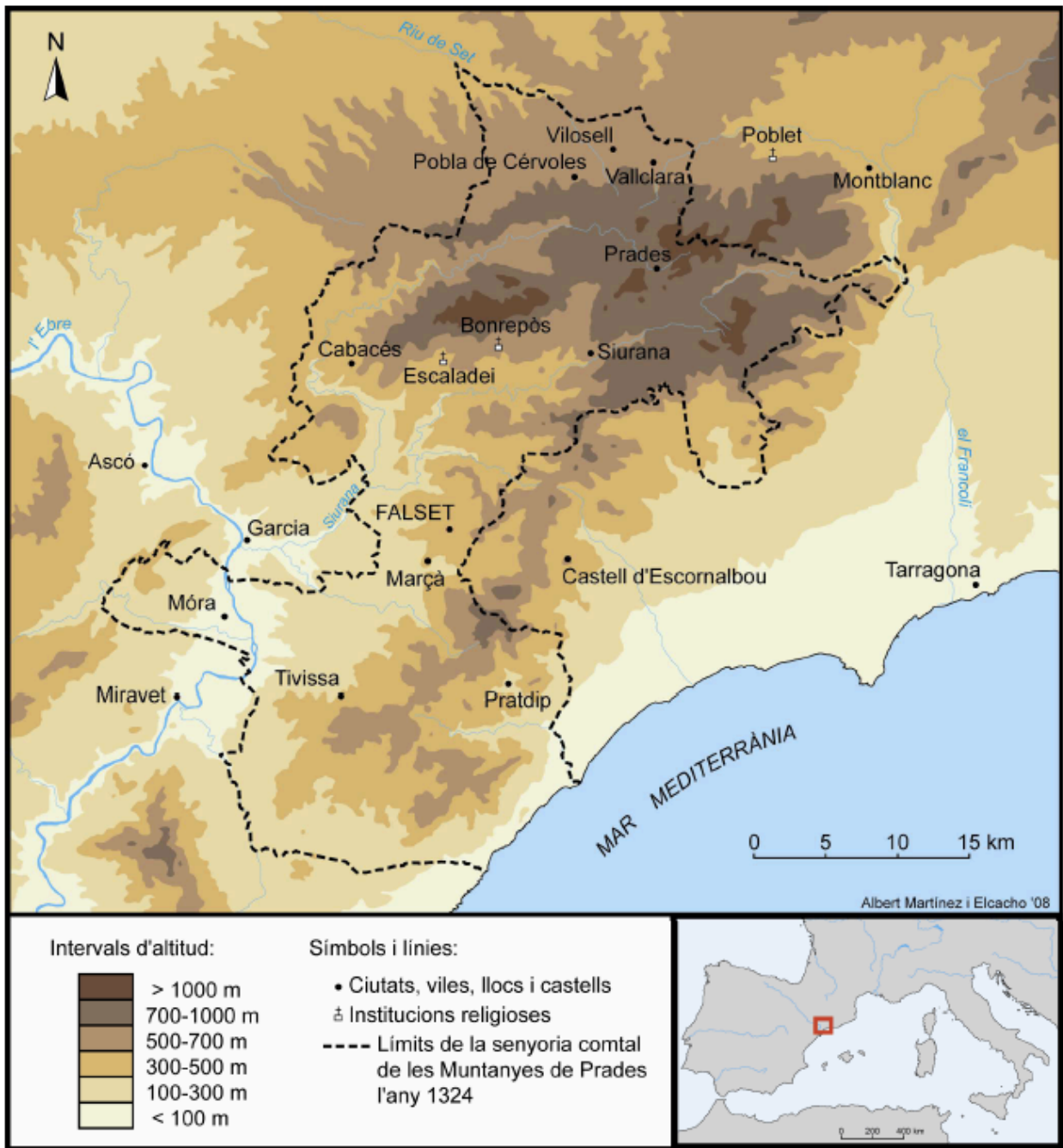
SANTACANA TORT, J. (1974) "El Monasterio de Poblet (1151-1181). Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Departamento de Estudios Medievales.

Còpia de l'escriptura de donació del bosc de Poblet feta per Ramon Berenguer IV, compte de Barcelona en favor de l'Abat Sanç del monestir de Font-Freda (Font: Archivo Histórico Nacional, CODICES, L. 1203 - Imagen 5)

Dominis o entitats jurídiques que es van integrar a la nova senyoria comtal de Prades el 1324 (Font: MARTÍNEZ ELCACHO, A. (2014) "Pro crisis argenti. La plata al comtat de les Muntanyes de Prades i baronia d'Entença en època del comte Pere (1342-1358))

Territori que dominava el comte de les Muntanyes de Prades l'any 1324 (Font: MARTÍNEZ ELCACHO, A. (2014) "Pro crisis argenti. La plata al comtat de les Muntanyes de Prades i baronia d'Entença en època del comte Pere (1342-1358))